

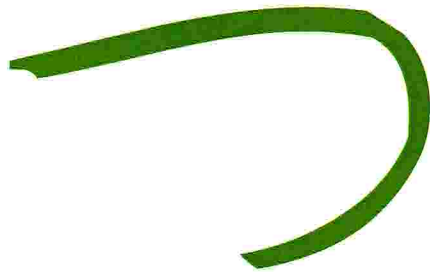
Jungle Fever

Published in:

Columbus

Tom Vanderleij
June 2006

00° 00' NOORD 000° 00' WEST

UNGLE FEVER

Het Centraal-Afrikaanse land Gabon is voor driekwart bedekt met tropisch regenwoud. In deze welhaast ondoordringbare bossen en moerassen wonen chimpansees, gorilla's en bosolfantanten. In de namiddag komen ze op het strand om te relaxen. Columbus ging op zoek naar de dieren van één van de minst ontdekte oerwouden ter wereld.

laten zien hoe waardevol dit gebied is. Alleen als de regering inziet dat toerisme geld oplevert, kan dit een beschermd gebied blijven.' De viereenwigtjarige Head coördineert het geheel. Al een jaar eet zij conserven, wordt zij geteisterd door wormpjes die zich in haar voetzolen nestelen en zuigen duizenden muggen en usetsevilleten haar leeg. 'Het weegt niet op tegen het werken met de mensen, dat is onbeschuifelijk.'

Normaliter zijn gorilla's in drie jaar aan mensen gewend. Voor chimpansees staat daar vijf jaar voor. 'De gorilla's leven in kleinere en hechtere groepen en zijn daardoor als geheel makkelijker te benaderen', legt Jojo uit. Met GPS brengt ze nauwkeuring de favoriete hangouts in kaart.

Uitwerpselen worden verzameld en ontleed om te zien wat en waar de dieren eten. Nikki Tagg (29) toont haar zojuist gefilmde gorilla. 'Dit was een uur geleden aan het strand. Jullie moeten er net langsgelopen zijn.' Ik kijk Dean aan. 'Wat een gemiste kans! Hadden we iets langer gepauzeerd, dan... Helaas. Het filmpje toont een zilverrug die vanuit een boom de oceaan overziet. Als hij Beke in de gaten krijgt is hij in no time beneden en vertwijft in het groen. Hoewel de dieren een stuk schuwer zijn en minder opvallen. Dit tropische woud staat nu, in het natte seizoen, deels onder water.

borators of zijn in beslag genomen op de lokale markten. Het eiland dient ook als opvanggehuus voor gorilla weesjes. Hun moeders zijn afgeschoten voor het vlees en de kleintjes werden als huisdier aangehouden. Ik heb het chibuteuze 'geluk' twee babygorillaatjes te treffen: Ivindo en Sindila. Verzorger Landry Pambodibila vertelt dat ook de mannetjes worden gestroopt.

'Sommige lokale stammen geloven dat wanneer je de hand van een gorilla eet, je zijn kracht krijgt.' Stil als een stang staandbeeld staat Mabeké op zijn vier poten. De lucht is verzadigd met zijn zware muskusgeur. Hij kijkt langs me heen, alsof hij me minacht. Dan draait hij zich om en loopt weg, weg van die rare witkop in zijn stinkende overhemd.

Bij het zien van deze dieren besef ik eens te meer hoe belangrijk het behouden van de oerwouden is. Een eerste stap is gezet. Begin 2002 ontmoette Michael Fay president Bongo. Samen met de hoofdconservator van de Wildlife Conservation Society in Gabon, Lee White, wist Fay Bongo te overtuigen. Die riep datzelfde jaar nog dertien gebieden uit tot nationale parken, waarvan Loango er één is. Ik begrijp waarom Mike Fay dit 'Africas last Eden' noemt. ■

Mijn Zimbabweaanse gids Dean loopt een paar meter voor me. Dat geeft mij de tijd de omgeving in me op te nemen. Waar te beginnen, er is zoveel te zien! Elk detail is anders. Ziet er anders uit, ruikt anders en voelt anders. En vooral die vreemde geluiden: een oververlovend, onophoudelijk concert van insecten, apen en vogels. Om de zoveel meter houdt Dean halt en geeft uitleg over de planten en bomen. En over het pad waarop we lopen. 'Het is een wildspoor van olifanten en buffels', verklaart Dean. Op schuin hangende bomen en takken zit moeder. 'Die dieren vinden het fijn om er tegenaan te schuren.' 'Kun je voorstellen hoe Fay hier liep en rondkroop?', vraagt hij. 'Die wilde zoveel mogelijk planten en dieren beschrijven en bestuderen. Na vijf jaar heeft hij die gegevens nog steeds niet helemaal uitgewerkt, zoveel heeft hij opgeschreven.'

Kun je je voorstellen hoe Fay hier liep en rondkroop?

Later die week krijg ik alsnog mijn gorilla zien. Op het eilandje Evengue, in de Verman Vaz lagune. Weliswaar niet echt in het wild. Hier leven binnen een afsterfing acht gorilla's, onder gezag van de imposante zilverrug Mabeké. Ze komen uit proefla-

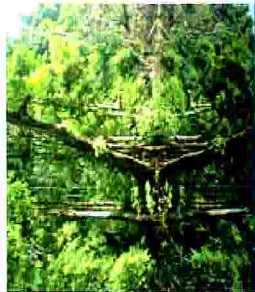

foto boven
PLEK J
Uitleg
deze foto
PLEK K
Uitleg

PLEK L
Uitleg

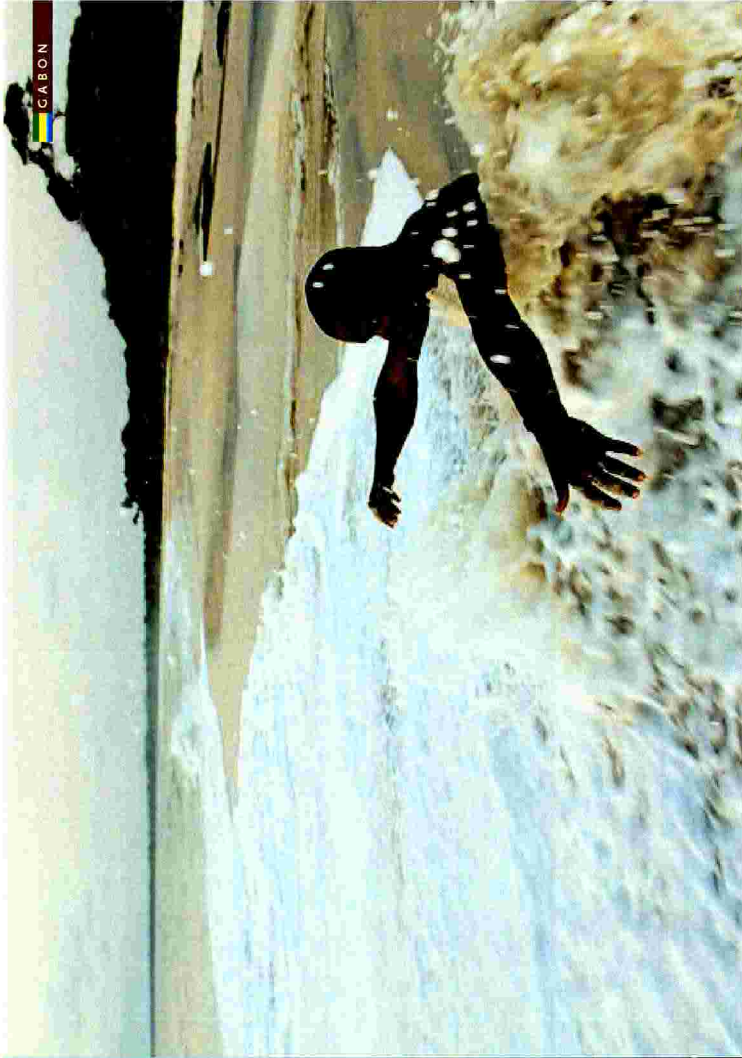
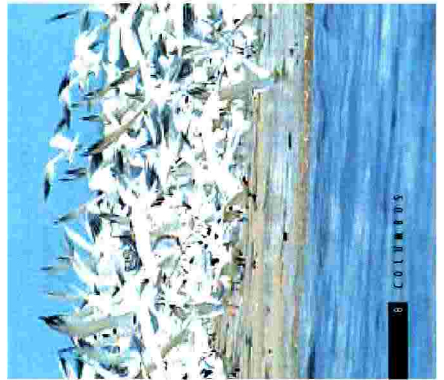

KOPIE
Toerisme heeft in het verleden geen prioriteit gehad en is nauwelijks ontwikkeld. De blanken die er zijn, zijn vooral toeristen die de Vero-4000
te ontdekken. Die vliechten eeuwen zijn pijnzigt evenals de vliechten eeuwen en het dagelijks leven. Als gevolg van het beperkte wegennet gaat veel verkeer over water of door de lucht. Als je Gabon goed wilt zien, dan is het aan te raden om ruimstreeks de tijd te nemen om van a naar b te gaan en voldoende geld mee te nemen.

foto boven
PLEK F
Uitleg
foto onder
PLEK G
Uitleg
foto rechtsboven
PLEK H
Uitleg
foto rechtsonder
PLEK I
Uitleg

Eigenlijk mis ik de vervulling een beetje, een verroest colablikje of zo. Je bent er zo aan gewend om menselijke troep tegen te komen. Maar hier gelukkig niets dan natuur. Uit een vermolmd boomstam groeien verse scheuten. De complete levenscyclus. Ploetseling sprint Pierre weg, Dean volgt hem, ik blijf verschromt staan. Net zolang tot mijn voeten onder de rode liggen Dean en Pierre in een deuk van het lachen als ik, wild rennend, deze kleine kwelgesten die hun minuscule kaken in mijn huid zetten van me af probeer te slaan. Beter gennegeert dan ik zijn de laaglandgorilla's en chimpansees. 'Als we ze treffen', en Pierre acht de kans daarop niet groot, 'en een zilverrug valt aan, kijk hem dan niet recht in zijn ogen, maar laat je hoofd zakken. Dan heeft hij het gevoel dat hij boven je staat en je hem respecteert', krijg ik als advies. Geweren hebben we niet, want het is, zoals de regering redeneert, onze eigen wil om hier te lopen, dus moeten we ook voor de gevolgen instaan. De mensapen zijn schuchter. En met

sommige andere delen van het land die noten niet open krijgen? Ze leren dat door van elkaar af te kijken, en zij hebben dat bijkaar nooit gezien. Het geeft aan hoe geïsoleerd dit gebied ligt. In een donkere plek in de begroeiing boven ons herkent de dringer een nest van de mensap. Wat takken met bladeren vormen de bouwmaterialen, helaas geen chimpanse te zien. Om vanuit Petti-Loango het volgende onderkomen te bereiken, trekken we over het strand noordwaarts. Twinning kilometer in de lille zon met een loodzware

Op mijn reservetank

sleep ik mezelf naar Tassi. Dit bushcamp ligt een kilometer het binnenland in. Hier doen drie Europese primatologen onderzoek naar de leefwijze van in het wild levende laaglandgorilla's en chimpansees. 'Wij proberen de dieren aan ons te laten wennen. Dat vergemakelijkt het onderzoek', vertelt Jojo Head. Ze worden ook wel de gorilla gris genoemd, een soort hedendaagse Dian Fossey's, (de Amerikaanse die, tot zij in 1985 door stompers werd vermoord, onderzoek deed naar gorilla's in Congo en Rwanda) maar dan van de laaglandgorilla's. 'Een ander doel is om ecotoeristen tegen een flink bedrag te

boomtoppen en krijzen het uit. Ga weg, ga weg, dit is ons gebied!

Het gebrek aan vloestof gaat ons opbreken. Visioenen van een koud bierje beheersen mijn gedachten. Ze worden ruw onderbroken bij elke stap. Pijn schiet door me heen als het fijne zand de wonden op mijn voeten steeds verder uitschuurt. Ik doorsta de kwelling vrijwillig. Op mijn reservetank

sleep ik mezelf naar Tassi

Dit bushcamp ligt een kilometer het binnenland in. Hier doen drie Europese primatologen onderzoek naar de leefwijze van in het wild levende laaglandgorilla's en chimpansees. 'Wij proberen de dieren aan ons te laten wennen. Dat vergemakelijkt het onderzoek', vertelt Jojo Head. Ze worden ook wel de gorilla gris genoemd, een soort hedendaagse Dian Fossey's, (de Amerikaanse die, tot zij in 1985 door stompers werd vermoord, onderzoek deed naar gorilla's in Congo en Rwanda) maar dan van de laaglandgorilla's. 'Een ander doel is om ecotoeristen tegen een flink bedrag te

gegronde reden. Nog altijd lopen ook hier stropers rond die ze bijvoorbeeld voor hun vlees afschieten. De kans is groot dat de apen ons veel eerder horen of zien dan wij hen en dat ze vluchten of zich gedeisd houden. Dean weet dat het bejagen van dieren uit het oerwoud, het zogenaamde bushmeat, een groot gevaar vormt. 'Niet alleen voor de instandhouding van de dieren, ook worden veel ziekten overgedragen door de consumptie van het vlees. Een paar jaar terug zijn er nog een aantal Gabontezzen gestorven aan het gevreesde Ebola-virus. Zij bleken besmet bushmeat gegeten te hebben', vertelt hij.

KOPIE

Een plek waar grote noten liggen, mekt de aandacht. Bij elk van deze noten zit een gat aan de onderzijde. 'Chimpansees weten deze harde schil open te krijgen. Ze slaan hem stuk tegen een boom', verklaart Nieta. Zelf hakt hij met zijn machete de zoveelste Colaia edulis-notoot open en eet het witte hart eruit. Een gewaartijk karweitje voor zo'n klein hapje. 'Weet je dat de chimps in

PLEK C
Uitleg

wateren herbergen niet alleen nijlpaarden en krokodillen, ze zijn ook een belangrijk leefgebied voor zeeoeketen. Deze zoogdieren zijn erg kwetsbaar en vinden nogal eens de dood door de schroef van een motorboot. Daar waar de Ngowé rivier smaller en Aziatische olifant en savanneolifant een heel legen soort. Tot 2001 werden deze en de Afrikaanse savanneolifant tot dezelfde soort gerekend. Maar de genetische verschillen bleken zo groot, dat ze nu als twee aparte soorten worden aangeduid. 'Kijk maar naar hun ronde oren en hun rechte slagadenden, die groeien naar beneden. Ze zijn ook kleiner en donkerder dan de olifant uit Oost- en Zuidelijk Afrika en hebben aan elke poot één teen meer. 'Ik zie het dier in de bossen verdoeven en voel me gezegend dat ik zoiets bijzonders heb mogen meemaken. Lange tijd horen we hem nog bomen vellen en takken breken. Mijn missie is voor aanvang al gedeeltelijk geslaagd. Nu nog de gorilla's ontmoeten.

Als we ze trachten en een zilvervraag valt aan, kijkt hem dan niet recht in zijn ogen, maar laat je hoofd zakken.

halen, buigen ze slim genoeg af. 'Een olifant', roept Nieta, de tweede drager. Voor ons steekt een kruin en een stuk slurf net boven het wateroppervlak uit. 'Ik spring naar de boeg en kijk verbouwereerd. Ik heb al veel olifanten gezien, maar nog nooit een zwermmende. Wat geweldig. Het dier bereikt de overkant en klimt er, waar een

stuk land begint, behendig uit. Als een bulldozer haamt hij zich vervolgens met veel geweld een weg door de struiken. 'Dat is nou een bosolifant', vertelt Dean. 'Zie je het verschil?' Nee, ik zie het niet zo snel.

Toch vormt de bosolifant, naast de Aziatische olifant en savanneolifant een heel legen soort. Tot 2001 werden deze en de Afrikaanse savanneolifant tot dezelfde soort gerekend. Maar de genetische verschillen bleken zo groot, dat ze nu als twee aparte soorten worden aangeduid. 'Kijk maar naar hun ronde oren en hun rechte slagadenden, die groeien naar beneden. Ze zijn ook kleiner en donkerder dan de olifant uit Oost- en Zuidelijk Afrika en hebben aan elke poot één teen meer. 'Ik zie het dier in de bossen verdoeven en voel me gezegend dat ik zoiets bijzonders heb mogen meemaken. Lange tijd horen we hem nog bomen vellen en takken breken. Mijn missie is voor aanvang al gedeeltelijk geslaagd. Nu nog de gorilla's ontmoeten.

KOPIE

Akaka is een bushcamp, dus weinig luxe en veel groen. Hier verblijven een paar maanden, op de rand van moeras en jungle, twee jonge ecogidsen. Hun taak is om zoveel mogelijk dieren en plantensoorten te inventariseren. Een ideale plek om te ontstressen of helemaal gek te worden van de muggen. Wij pakken een kano en peddelen stroomopwaarts. Wat een totale rust straalt de natuur uit. Ik besluit in mijn eenige tering te gaan. Bij de eerst luchtbellende opborrelen, zet ik de vaart erin, angstig voor nijlpaarden en krokodillen. Na een onrustige nacht vol oerwoudgeulden en zoemende muskieten kan de zoektocht zijn vervolg hebben. Ik heb de hoop dat het spotten van de gorilla's net zo makkelijk verloopt als het zien van de olifanten. Hoewel de dieren een stuk schuwer zijn en minder opvallen.

Dit tropische woud staat nu, in het natte seizoen, deels onder water. Mijn Zimbabweanse gids Dean loopt een paar meter voor me. Dat geeft mij de tijd de omgeving in me op te nemen. Waar te beginnen, er is zoveel te zien! Elk detail is

anders. Ziet er anders uit, ruikt anders en voelt anders. En vooral die vreemde geluiden: een oorverdovend, onophoudelijk concert van insecten, apen en vogels. Om de zoveel meter houdt Dean halt en geeft uitleg over de planten en bomen. En over het pad waarop we lopen. 'Het is een wildspoor van olifanten en buffels', verklaart Dean. Op schuin hangende bomen en takken zit modder. 'Die dieren vinden het fijn om er tegenaan te schuren.' 'Kun je voorstellen hoe Fay hier liep en rondkroop?', vraagt hij. 'Die wilde zoveel mogelijk planten en dieren beschrijven en bestuderen. Na vijf jaar heeft hij die gegevens nog steeds niet helemaal uitgewerkt, zoveel heeft hij opgeschreven.'

KOPIE

Voor mijn voeten schieten torren weg, ze verdwijnen onder het dikke bladerdak. Grillige bomen met wortels die tot enkele meters boven de grond groeien, staan naast woudreuzen die tot in de hemel lijken te reiken. Het is bezaid met plinten, noten en vruchten. Alsof een Afrikaanse pieterbaas hier nonchalant heeft lopen strooien.

foto boven
PLEK D
Uitleg
foto onder
PLEK E
Uitleg

PLEK A
Uitlog

A l rum twee uur is de Atlantische Oceaan duidelijk hoorbaar, dichtbij. De compacte tropische begroeiing belet enig zicht. Eindelijk een punt waar het moeras smal genoeg is om door te steken. De vegetatie verandert even snel als een kameleon zijn kleur en eindigt op het strand. Al rennend trek ik mijn kleren uit en neem een duik in de oceaan.

Zo eindigde, na 456 dagen, de Megatanssect van de Amerikaanse ecologist, conservator en ontdekkingsreiziger, Michael Fay. Hij stond op dezelfde plek, vijf jaar geleden. Petit-Loango was het einde van zijn beruchte tocht, 3200 kilometer lang, dwars door de jungle, van Noord-Congo naar de Atlantische kust van Zuid-Gabon. Zijn pygmeedragers staarden vol onghoofd naar de watermassa. Nog nooit hadden zij zoveel water bij elkaar gezien. Het enige wat ze konden uitspreken was: 'Zout, zout, het water is zout. Dit is het einde van de wereld!' Dean, mijn boomlange Zimbabwaanse gids, en mijn personal Mike Fay, verkies het zoete water van de nabijgelegen lagune. Hij laat zich achterover vallen in het donkerbruine water. Het is donker door de tannine, hetzelfde bestanddeel als dat in thee

zit. Ik volg zijn voorbeeld. We spoelen het zweet, modder en bladeren van twee dagen junglen van ons af. 'Hop, die rotsadalen uit, die al uren mijn gehavende voeten martelen. Dit is ultiem gemeten. Terwijl de zon in snel tempo de horizon nadert, komen in de verte de eerste dieren vanuit het oerwoud het strand opgelopen. Het zijn bosbuffels. Ze variëren in kleur, van lichtbruin tot bijna zwart. Het strand is hun rust- en speelplek. Even geen gevaar van een luipaard, noch lust van teken of natte poten.

KOPJE

Als Pierre, een van de twee Gabonese dragers, ons even later vergezelt, zet hij zijn ik zie gevaar-ogen op. Het wit rond zijn insen prikt in zijn verschrompte pikzwarte gelaat. Die uitdrukking heb ik vandaag al eerder gezien. We stonden toen plonseling oog in oog met een boslofant. Even tevoren hoorde ik dat Mike Fay meerdere malen door zo'n agressieve dichtuid doorboord is. Hij had geluk dat hij het kon navertellen. Pierre wijst op een plek verderop in het zand. Ik zie niets anders dan een vaag spoor dat eindigt in het water. Maar zowel hij als Dean weten dat het hier gaat

om een verse aldruk van een bijna vier meter lange nijlkrokodil. Als de wietweering eruit!

Petit-Loango is niet meer dan een naam voor een plek aan de Atlantische Oceaan, daar waar een donkerbruine rivier het woud uit, de struiken door en de oceaan in kronkelt. De buffels stellen onze aanwezigheid niet op prijs en verdwijnen in het aangrenzende groen. De donkere plekken die achterblijven zijn logs, metersdikke boomstammen die houtkapbedrijven tijdens het vervoer over de rivieren hebben verloren. Het land is een van de grootste houtexporteurs van Afrika. 'Prachtig tropisch hardhout', vertelt Dean. 'Het is erg zonde van die verspilling, maar ook lastig voor de leder-schildpadde. Zij komen met moeite aan land om eieren te leggen en stuiten vervolgens op een houten muur.'

Even tevoren hoorde ik dat Mike Fay meerdere malen door zo'n agressieve dichtuid doorboord is.'

plekken in Gabon waar oeristen de zeer bijzondere natuur van dichtbij kunnen meemaken. En bijzonder is het, want waar ter wereld moet je nog letterlijk een weg hakken door het oerwoud? Waar komen oeffanten op het strand en suren nijlpaarden in de oceaan? En wat te denken van de ongeprete oerwouden die chimpansees en gorilla's huisvesten?

KOPJE

Met Dean en de twee zwarte dragers Pierre en Ntete varen we de rivier op. Op sommige plekken neemt Ntete gas terug. Deze

vier jaar geleden door de Nederlander Rombout Svanborn opgezet. Het daaraan gerelateerde Operaton I Loango is een samenwerkingsverband tussen SCD (een Nederlandse organisatie die het management en de financiering regelt), de Wildlife Conservation Society (WCS) en het Wereld Natuur Fonds. Het geld dat het toetsme oplevert, wordt gebruikt in conservatieprojecten, zoals bijvoorbeeld voor walvissen, zeeschildpadden, botany en gorilla's. Met het uitzicht op het unieke Loango National Park, is dit een van de weinige plekken in Gabon waar oeristen de zeer bijzondere natuur van dichtbij kunnen meemaken. En bijzonder is het, want waar ter wereld moet je nog letterlijk een weg hakken door het oerwoud? Waar komen oeffanten op het strand en suren nijlpaarden in de oceaan? En wat te denken van de ongeprete oerwouden die chimpansees en gorilla's huisvesten?

Met Dean en de twee zwarte dragers Pierre en Ntete varen we de rivier op. Op sommige plekken neemt Ntete gas terug. Deze

